

Farsund kommune

Veileder Forebygging og tiltak ved alvorlig skolefravær

Foto: Kjersti Gjems Vangberg

2022

Innhold

DEL I TEORIDEL	3
1. Alvorlig skolefravær - teori og definisjoner	3
1.1. Gyldig og ugyldig fravær	3
1.2. Når er fravær alvorlig?	3
1.3. Årsaker til alvorlig skolefraværspromatikk - skolefraværspromatikk i et helhetlig perspektiv	4
1.4. Skolefraværet sin funksjon	4
1.5. Risiko- og beskyttelsesfaktorer - hvem utvikler alvorlig skolefravær?	4
1.6. Tidlige tegn på alvorlig skolefraværspromatikk	7
1.7. Holdninger	7
DEL II FOREBYGGENDE TILTAK	9
2. Skolens handlingsplan for fravær	9
2.1. System og rutiner	9
2.2. Samarbeid mellom skole og hjem	10
2.3. Overganger	10
2.4. Elevens læringsmiljø	11
Elevens psykososiale læringsmiljø	11
Opplæringsloven § 9a.	11
Elevens faglige læringsmiljø	11
DEL III. OPPFØLGING VED BEKYMRINGSFULLT FRAVÆR	12
3. Når eleven har alvorlig skolefravær – hva gjør vi?	12
3.1. Kontakt med hjemmet	13
3.2. Kartlegging	13
3.3. Samarbeid om tiltak	13
Forslag til tiltak	13
3.4. Evaluering og videre henvisning	14
3.5. Veien videre	14
VEDLEGG	15
BEKYMRINGSFULLT FRAVÆR (TILTAKSTRAPPA) - LEGGES I ELEVEN'S MAPPE	16
SJEKKLISTE FOR KARTLEGGING – elev	18
SJEKKLISTE FOR KARTLEGGING – foresatte	19
SJEKKLISTE FOR KARTLEGGING – skole	20
HJELP TIL KARTLEGGINGSSAMTALE VED BEKYMRING FOR FRAVÆR	21
TILTAKSBANK	23
ANSVARsomRÅDER OG RELEVANTE LOVVERK	24
RETNINGSLINJER FOR OPPFØLGNING AV ALVORLIG SKOLEFRAVÆR	27

DEL I TEORIDEL

1. Alvorlig skolefravær - teori og definisjoner

Denne delen vil gi en bred bakgrunnsinformasjon om alvorlig skolefraværspromatikk. Etter å ha definert ugyldig og gyldig fravær, vil begrepene alvorlig skolefravær og alvorlig skolefraværspromatikk defineres. Deretter vil sentrale teoretiske perspektiv presenteres sammen med årsaker til skolefravær, samt risiko- og beskyttelsesfaktorer.

1.1. Gyldig og ugyldig fravær

Skolefravær kan skyldes flere ulike forhold; sykdom, skulk, foresatte som holder eleven borte fra skolen, ferier med og uten søknad om permisjon, osv. En naturlig inndeling av skolefraværet vil således være fravær med eller uten gyldig grunn. I hovedtrekk er fravær som sykdom, innvilget permisjon eller fravær grunnet forhold du ikke rår over, å regne som gyldig fravær. Ugyldig fravær er noe vanskeligere å definere. Den vanlige bruken av begrepet skulk er at eleven har fravær fra skolen uten foresattes viten og samtykke. Videre kan man si at ethvert fravær regnes som ugyldig inntil skolen har fått beskjed av foresatte om årsaken til fraværet og skolen har definert årsaken til fraværet som gyldig. Dersom ugyldig fravær avdekkes tidlig, kan man hindre at fraværet øker og situasjonen blir fastlåst.

Det er vanlig at elever fra tid til annen er syke og derfor må være hjemme fra skolen. Det er imidlertid fravær utover det som tenkes å være normalt som skole og foresatte må være oppmerksomme på. Tilfeller hvor fraværet er usedvanlig høyt (f.eks. grunnet sykdom), kan ikke automatisk betegnes som gyldig selv om elevens fravær er meldt av foresatte. Det er viktig å undersøke årsaken til slikt fravær nærmere, f.eks. ved legeundersøkelser ved mye sykefravær og oppfølgingssamtale med elev/foresatte der en kartlegger hvordan eleven opplever sin skolesituasjon.

1.2. Når er fravær alvorlig?

I norsk litteratur og forskning er skulk, skolenekting, skolefobi, skolevegring og skolevegringsatferd de mest vanlige betegnelse for elever med høyt fravær fra skolen. Den mest markante forskjellen på disse betegnelse finner vi mellom de som skulker skolen og de som ikke klarer å gå på skolen på grunn av vegring og angst. Det er imidlertid sjelden *kun* skulk eller vegring som ligger til grunn for at en elev er fraværende fra skolen, og derfor vil samlebetegnelsen **alvorlig skolefravær** bli brukt for å beskrive elever som har ugyldig fravær fra enkelttimer eller hele dager og/eller høyt gyldig fravær. Alvorlig skolefravær er skolefravær som krever tiltak. I Farsund kommune anses skolefravær som alvorlig når eleven har:

- Gjentatt fravær fra enkelttimer uten gyldig grunn
- Fravær mer enn tre dager på en måned
- Fravær mer enn 10 dager i halvåret
- Møter opp på skolen, men forlater den igjen
- Møter for seint på skolen tre ganger på en måned

Der alvorlig skolefravær ikke blir tatt tak i tidlig, vil eleven raskt kunne utvikle et mye høyere fravær som kan betegnes som **alvorlig skolefraværspromatikk**. Det er ikke en tydelig grense for når skolefravær går over til alvorlig skolefraværspromatikk, men der man registrer at fravær vedvarer eller øker, har fraværet blitt problematisk.

1.3. Årsaker til alvorlig skolefraværsproblematikk - skolefraværsproblematikk i et helhetlig perspektiv

Det kan være flere årsaker til at enkelte elever utvikler alvorlig skolefraværsproblematikk og problematikken er som regel sammensatt (Ingul, 2005). Vi vet at årsakene til alvorlig skolefraværsproblematikk er både individuelle og relasjonelle, og ofte kan de ikke skilles tydelig fra hverandre. Nedenfor beskrives noen årsaker til alvorlig skolefraværsproblematikk.

Begrepet *skolevegring* brukes ofte for å beskrive alvorlig skolefraværsproblematikk som et resultat av barnets eller ungdommens angst for skolen eller noe forbundet med skolen.

Både frykt, redsel og angst er normale reaksjoner hos barn og unge, men i noen tilfeller utvikler redselen seg slik at dette skaper problemer for barnets eller ungdommens hverdag. Det kan også være angst for situasjoner eller hendelser som gjør at barn og unge uteblir fra skolen. For eksempel kan yngre barn som konsekvens av separasjonsangst fra foresatte utvikle alvorlig skolefraværsproblematikk. På samme måte vil barn og unge med sosial angst eller generalisert angst også kunne utvikle alvorlig skolefraværsproblematikk. En tredje årsak til at barn og unge kan oppleve det som vanskelig å være tilstede på skolen er depresjon eller spiseforstyrrelser.

Fagvansker kan være både en medvirkende årsak til, og et resultat av, alvorlig skolefraværsproblematikk. Mer relasjonelle årsaker til at elever utvikler alvorlig skolefraværsproblematikk kan være alvorlige atferdsproblemer, mobbing, samspillsvansker innad i familien og vanskelige familieforhold.

1.4. Skolefraværet sin funksjon

Ofte inngår de ulike årsakene til alvorlig skolefraværsproblematikk i et komplisert samspill hvor de også påvirker hverandre. Individuelle og relasjonelle årsaker til alvorlig skolefraværsproblematikk kan slik sett ikke skilles fra hverandre, men må ses på som en helhet.

Et helhetlig perspektiv fremhever at det kan være medvirkende årsaker til problematikken også i elevens nettverk. For å kunne nyttiggjøre seg denne forståelsen er det viktig å se på hva slags *funksjon* fraværet kan ha for den enkelte elev. Det vil si: Hva det er som bidrar til å opprettholde vansken eller motiverer eleven til å fortsette å være fraværende fra skolen over tid? Kearney og Silverman (1996) har delt opp funksjonen til alvorlig skolefraværsproblematikk i fire undergrupper (tabell 1) basert på barn og unges motivasjon for å unngå negative opplevelser og oppnå positive opplevelser.

1.5. Risiko- og beskyttelsesfaktorer - hvem utvikler alvorlig skolefravær?

Barns psykologiske utvikling skjer i stor grad gjennom gjensidig påvirkning og samspill mellom barnet og omgivelsene. Det er faktorer ved både barnet og omgivelsene som kan bidra til eller beskytte mot utvikling av alvorlig skolefraværsproblematikk (tabell2). Varierende og sammensatte årsaker til at elever utvikler alvorlig skolefravær gjør det vanskelig å finne enkeltstående risikofaktorer. Alvorlig skolefravær oppstår uavhengig av økonomisk bakgrunn, kjønn og rase. Barn og ungdom med alvorlig skolefraværsproblematikk er også jevnt fordelt over hele det evnemessige spekteret. Lærevansker utløser ikke nødvendigvis alvorlig skolefravær, men barn som er mye borte fra skolen får oftest store faglige hull og vansker med å følge den faglige progresjonen.

Alvorlig skolefravær kan utvikle seg gradvis eller oppstå plutselig. Lysnes (1996) undersøkte skolefobi i Norge og fant at fenomenet hadde størst hyppighet blant 11- til 13 åringer. Alvorlig skolefraværsproblematikk kan imidlertid oppstå i hele skoleforløpet, men har økt risiko ved

Farsund kommune

skolestart og i overgangen til ungdomsskolen, ved flytting og skolebytte, eller etter lengre ferier og sykefravær

Elev	
<i>Risikofaktorer:</i>	<i>Beskyttende faktorer:</i>
Eleven er psykisk sårbar Eleven er innagerende Eleven har prestasjonsangst Eleven har bekymringer for andre ting enn skole Eleven har lærevansker Lav sosial kompetanse	Eleven har et positivt selvbilde Eleven har gode sosiale relasjoner på skolen – minst én god venn Skolefaglig mestring
Familie	
<i>Risikofaktorer:</i>	<i>Beskyttende faktorer:</i>
Psykiske lidelser hos foresatte Samspillsvansker i familien Endrede familiesituasjoner Manglende grensesetting Foresatte med egne negative erfaringer knyttet til skolen	God psykisk helse hos foresatte Godt samarbeid mellom foresatte og skole Familien har et støttende sosiale nettverk Tydelig grensesetting
Skole	
<i>Risikofaktorer:</i>	<i>Beskyttende faktorer:</i>
Mangelfulle rutiner for registrering og håndtering av fravær Uhensiktsmessig håndtering og holdninger til fravær Dårlig klasse- og læringsmiljø Mobbing Lite kontinuitet i opplæringen – høyt lærerfravær Lav kompetanse om psykiske vansker hos barn	Gode fravær rutiner God klasseledelse Velfungerende tilpasset opplæring God relasjon mellom lærer og elev Godt samarbeid mellom foresatte og skole God informasjonsflyt ved overganger Gode rutiner og handlingsplaner for intervensjon ved et høyt fravær Tidlig involvering av andre instanser

Tabell 1: Risiko og beskyttelsesfaktorer som kan medvirke til alvorlig skolefraværspromatikk - Lysnes 1996.

FIRE UNDERGRUPPER	
Unngå negative opplevelser	1. Unngå stimuli som vekker generell negativ affekt eller emosjonelt ubehag. Her vil opplevelsen av å ikke ville gå på skolen ofte være knyttet til generelt ubehag i skolesituasjonen. Dersom eleven unngår skolen (og dermed også unngår den negative opplevelsen) opprettholdes og forsterkes atferden. I noen tilfeller kan ubehaget være knyttet til bestemte situasjoner som eleven vil forsøke å unngå, f.eks. skolegården, en bestemt voksen, gymsalen, o.l.
	2. Unngå ubehagelige sosiale situasjoner eller evalueringssituasjoner. Her vil eleven vegre seg for å gå på skolen for å unngå situasjoner der han/hun må eksponere seg sosialt, eller bli evaluert. Dette omtales ofte som prestasjonsangst. Dette kan gjelde f.eks. å snakke høyt i klassen, snakke med andre medelever, ha prøver, o.l.
Oppnå positive opplevelser	3. Oppnå oppmerksomhet fra foresatte eller viktige andre. I dette tilfellet blir eleven hjemme fra skolen for å oppnå oppmerksomhet fra foresatte. Den positive konsekvensen eleven opplever når han/hun blir hjemme vil opprettholde og forsterke elevens vegring for å gå på skolen.
	4. Oppnå goder utenfor skolen. Her blir eleven hjemme for å oppnå noe positivt. Det kan dreie seg om belønninger, som for eksempel å se på TV, spille dataspill, være med venner, shopping, rus o.l. Den positive konsekvensen av å bli hjemme vil også her opprettholde og forsterke elevens vegring for å gå på skolen.

Tabell 2: Funksjonen til alvorlig skolefraværspromatikk - fire undergrupper .Oversikt basert på Kearney (2001)

De fire undergruppene i tabell 2 er basert på læringsteori som beskriver blant annet hvordan atferd opprettholdes og forsterkes ut ifra de konsekvensene atferden får. Atferd som får positive konsekvenser, ved å unngå en negativ opplevelse eller oppnå en positiv opplevelse, vil ofte bli forsterket.

Tabell 1 viser at det kan være flere typer atferd som fører til at fraværet ikke minsker. Det er viktig også å påpeke at det til enhver tid kan være flere av undergruppene beskrevet i tabellen som bidrar til å opprettholde elevens fravær. Dette er med på å illustrere den helhetlige problemforståelsen av alvorlig skolefraværspromatikk.

Kearney og Silvermans (1996) beskrivelse av skolefraværets funksjon viser at det ofte er opprettholdende og forsterkende faktorer som bidrar til elevens skolefraværspromatikk. I tillegg er en viktig opprettholdende faktor fraværet i seg selv. Det å være borte fra skolen over tid gjør at eleven blir sosialt isolert og mister tilhørighet til jevnaldrende. Eleven blir ofte hengende etter med skolearbeidet og får ikke avkreftet eventuelle negative tanker om det å være på skolen. Over tid vil elever med angst og/eller depresjon oppleve økt angst og/eller depresjonsfølelse. Disse konsekvensene av alvorlig skolefraværspromatikk gjør at det blir vanskeligere og vanskeligere å komme tilbake på skolen.

1.6. Tidlige tegn på alvorlig skolefraværspromatikk

For å kunne være oppmerksom på elever som står i fare for å utvikle alvorlig skolefraværspromatikk, er det viktig å vite hva som kan være tidlige tegn. Det å kjenne til risikofaktorer (se tabell 1) og årsaksforklaringer (se 1.2 og 1.3) gir et godt grunnlag for å kunne kjenne igjen de elevene som er særlig utsatt. I tillegg er det viktig å gjøre seg kjent med mulige tegn på begynnende alvorlig skolefraværspromatikk, oppsummert i tabell 3.

Kjennskap til mulige tidlige tegn, så vel som årsaker og risikofaktorer, gir et godt grunnlag for å møte og forstå alvorlig skolefraværspromatikk. I arbeid med denne sammensatte problemstillingen, er det i tillegg avgjørende hvilke holdninger den enkelte voksenpersonen som forholder seg til elevene har (se 1.7).

Alvorlig fravær:
• Gjentatt fravær fra enkelttimer uten gyldig grunn • Fravær mer enn tre dager på en måned • Fravær mer enn 10 dager i halvåret • Eleven møter opp på skolen, men forlater den igjen • Møter for seint på skolen tre ganger på en måned
Tegn hos eleven:
• Er ekstremt innadvendt eller sjenert • Er svært utrygg ved skolestart/ etter skolebytte og ordinære tiltak for å trygge eleven hjelper ikke • Snakker aldri høyt i klassen • Snakker ikke med voksne/ medelever eller kun med utvalgte voksne/ medelever • Er ofte alene i friminuttene • Er avhengig av at en bestemt voksen/ medelev er tilstede i friminuttet • Har ofte fysiske plager, for eksempel vondt i magen eller hodet • Gir nonverbalt eller verbalt uttrykk for nedstemthet eller redsel generelt eller tilknyttet spesifikke situasjoner på skolen • Trekker seg tilbake fra sosiale situasjoner og/ eller skolerelaterte aktiviteter • Viser utagerende atferd, for eksempel sinne i situasjoner som stiller krav i skolehverdagen • Viser motstand mot å delta eller forsøker å unngå enkelte fag, situasjoner eller aktiviteter på skolen • Ringer ofte hjem i skoletiden eller ønsker å gå hjem i løpet av skoledagen
Bekymring fra foresatte:
• Tar kontakt med skolen fordi eleven gir uttrykk for å ikke ville gå på skolen • Blir værende lenge i leveringssituasjonen eller vil være med inn i klasserommet utover det som er ordinære rutiner • Ringer eleven i skoletiden gjentatte ganger for å sjekke at eleven har det bra

Tabell 3: Tidlige tegn på alvorlig skolefraværspromatikk

1.7. Holdninger

En felles problemforståelse er et nødvendig grunnlag for å lykkes i å forebygge og snu alvorlig skolefraværspromatikk. Det er også av stor betydning at både eleven, skolen, familien og hjelpeapparatet er bevisst sine holdninger til problematikken. Vi vet at felles holdninger er avgjørende for å lykkes. Det er et vanskelig arbeid å etablere nye holdninger, men ved å være bevisst egne holdninger og tanker, vil man kunne spre gode holdninger videre til kollegaer, foreldre og elever.

I arbeidet med skolefraværspromatikk er det avgjørende at de involverte parter deler en felles forståelse av at det viktigste for eleven er å komme på skolen. Begrepet "ta tilbake hverdagen" er beskrivende for dette. Dette er den viktigste faktoren for å løse alvorlig skolefraværspromatikk. Det er viktig å presisere at dette gjelder uavhengig av om det foreligger sterke individuelle faktorer, som f.eks. angst, som del av promatikken.

Felles problem - felles løsning

En felles forståelse om at problemet eies av både eleven, skolen, familien og hjelpeapparatet er avgjørende. Alle parter må ta ansvar og bidra til at eleven kommer seg tilbake på skolen.

Med mange involverte parter og en sammensatt promatikk kan *ansvarsdiffusjon* oppstå. Ansvarsdiffusjon beskriver hvordan hver part går ut fra at andre involverte tar ansvaret, og dermed tar ingen ansvar. Det at ingen tar ansvar kan føre til at promatikken fastlåses ytterligere. Ved at alle involverte parter inntar en holdning om at alvorlig skolefravær er et felles problem som alle tar ansvar for å løse, kan vi forhindre ansvarsdiffusjon.

Vegring smitter ved de involverte ofte kjenner på følelsen av maktesløshet og unngåelse. Dette er det viktig å være klar over i samarbeidet. Ved å sette ord på dette, blir det lettere å ta tak i samarbeidet med å få eleven på skolen.

Tillit

Tillit mellom de involverte partene er et viktig signal til eleven om at alle ønsker å hjelpe. Dette skjer i et samarbeid mellom eleven, skolen, foresatte og hjelpeapparatet.

Som foresatte til et barn med alvorlig skolefraværspromatikk kan det i enkelte situasjoner være vanskelig å ha tillit til skolen når eleven viser så stor motvilje mot å dra dit. Da er det viktig å ha åpen dialog med skolen om dette, slik at det ikke blir til hinder for elevens tilbakeføring til skolen. Skolen må vise seg tilliten verdig, ved å gjennomføre de avtaler om oppfølging som gjøres.

Eleven skal høres

Når en elev har et alvorlig skolefravær er det avgjørende at alle de berørte parter bidrar til å finne løsninger. Barn har ofte gode forslag og innspill til hvordan fastlåste situasjoner kan løses. Barn har en rett til å bli hørt når deres skolesituasjon skal diskuteres. En må forsikre seg om at elevens opplevelse av situasjonen får komme til uttrykk. Når det er sagt, vil denne typen problemstillinger kreve voksen medvirkning og myndighet, og det er viktig at foreldrene blir medvirkende i denne prosessen. Det kan være vanskelig for eleven å se konsekvensene av valg som tas, og dermed kan ansvaret for gode beslutninger ikke overlates til eleven alene.

"...det viktigste for eleven er å komme på skolen..."

DEL II FOREBYGGENDE TILTAK

2. Skolens handlingsplan for fravær

Alvorlig skolefravær kan forebygges, og denne delen vil ta for seg nettopp dette. Forebygging handler særlig om skolens rutiner knyttet til fraværsføring, rutiner for oppfølging av fravær, samt skole-hjem-samarbeid. Både skolen som system og hver enkelt lærer kan bidra til å forbygge at elever utvikler alvorlig skolefraværspromblematikk. Denne planen samt handlingsveilederen for BTI er gode verktøy for å motvirke ikke-ønsket og alvorlig skolefravær.

2.1. System og rutiner

Det er viktig at skolen har et godt system og gode rutiner som sikrer oversikt over den enkelte elevs fravær. Den enkelte lærer har et viktig ansvar for å følge opp disse rutinene. Gode fraværssystemer kan forhindre at fravær utvikler seg til alvorlig skolefraværspromblematikk. Følgende punkter er gjeldende for skolene i Farsund:

- Det er skolens ansvar å sørge for at skolen til alle tider har et oppdatert fraværssystem hvor elevenes tilstedeværelse kommer tydelig frem. (IST)
- Skolen følger denne veilederens rutiner for hvordan fravær følges opp.
- Alle lærere gis årlig opplæring i føring og oppfølging av fravær.
- Skolens rutiner er kjent og lett tilgjengelige for skolens lærere, elever og foresatte. *Skolens handlingsplan for fravær (2.1.1) og Retningslinjer for oppfølging av bekymringsfullt skolefravær (3.1.1) legges ut på skolens hjemmeside.*

SKOLENS HANDLINGSPLAN FOR FRAVÆR

1. FØRING AV FRAVÆR

- a. Kontaktlærer er ansvarlig for at elevens fravær er oppdatert minimum en gang pr. uke i skolens fraværssystem.
- b. Timelærere må daglig føre fravær inn i skolens fraværssystem(IST)
- c. Kontaktlærer følger ukentlig med på elevenes fravær.

2. KONTAKT MELLOM SKOLE OG HJEM VED FRAVÆR

- a. Foresatte skal skrive melding i app ved *alt* fravær.
- b. Foresatte skal sende melding i app til skolen på elevens 1. fraværslag.
- c. Dersom foresatte ikke tar kontakt, skal kontaktlærer ta kontakt med foresatte for å få avklart fraværet. Ved bekymring for fraværet informeres ledelsen.

3. RETNINGSLINJER FOR OPPFØLGING AV FRAVÆR.

- a. Kontaktlærer har en grundig gjennomgang av fraværssystemet for klassen ved månedsskifte.
- b. Ved 3 dager med fravær på en måned, eller 10 dager med fravær på et halvt år, følges veilederens *Retningslinjer for oppfølging av alvorlig fravær(kap.3.0)*
- c. Ved bekymring rundt enkeltelevers fravær drøfter kontaktlærer, sosiallærer og ledelsen fraværet og vurderer behovet for nærmere kartlegging etter Veilederens *Retningslinjer for oppfølging av alvorlig fravær* side 12. Det er avgjørende at tiltak igangsettes etter kort tid.

Saksgang for permisjon fra skolen og fri utenom skoleferier og fridager er nærmere beskrevet i permisjonsreglementet for grunnskolen i Farsund (se kommunens/den enkelte skoles hjemmeside).

For elever på ungdomsskolen fravær føres på den enkeltes vitnemålet. Det er egne prosedyrer for føring av fravær på vitnemålet, jmf. Forskrift til opplæringsloven §3-4.

2.2. Samarbeid mellom skole og hjem

Et godt samarbeid mellom skole og hjem virker forebyggende mot skolefravær, og skolen har en lovfestet plikt til å legge til rette for samarbeid med hjemmet. I Farsundskolen arbeider vi etter BTI-modellen som skal sikre at vi har et tverrfaglig fokus, at vi tidlig tar tak i utfordringer og at vi i samarbeid med eleven og hjemmet finner gode løsninger.

Foreldresamarbeid må ha eleven i fokus og bidra til elevens faglige og sosiale utvikling. Dette er viktig for elevens motivasjon og trivsel. Et godt foreldresamarbeid er en viktig ressurs for skolen for å oppnå gode læringsresultater og utvikle et læringsmiljø.

Et godt samarbeid innebærer at foresatte opplever skolen som tilgjengelig og at det er en åpen og tett dialog mellom foresatte og kontaktlærer/ledelse. Videre kan skolen jobbe aktivt med å fremme samarbeidet mellom skole og hjemmet ved å involvere foresatte i temaer som handler om det psykososiale miljøet, fravær, mobbing, etc. Dette kan skje på ulike arenaer og nivåer, f.eks. i utviklingssamtaler, på foreldremøter eller i FAU. Foresatte har mye kompetanse og tanker rundt hva som er det beste for deres barn.

Et viktig ledd i samarbeidet, særlig med tanke på å forebygge alvorlig skolefravær, er å dele informasjon med foresatte. Kontaktlærer skal på første foreldremøte om høsten informere om skolens *handlingsplan for fravær og retningslinjer for oppfølging av alvorlig skolefravær*. Foresatte vil i tillegg bli gjort kjent med hva gyldig og ugyldig fravær er. Denne informasjonen vil også gjøres tilgjengelig på skolens hjemmeside og i veilederens brosjyre som sendes alle foreldre.

2.3. Overganger

Barnehage - Barneskole – Ungdomsskole – Videregående skole

Farsund kommune har utarbeidet egne prosedyrer for overgangen mellom barnehage og barneskolen og mellom barneskole og ungdomsskole. Det er viktig at informasjon vedrørende førskolebarn /elever videreføres til ny skole. Disse prosedyrene skal sikre overføring av informasjon som kan være med på å forebygge problemutvikling. Dersom foresatte samtykker til at informasjon om eleven videreføres til ny skole, bør informasjon om tiltak som har vært prøvd ut og evalueringen av disse, sendes direkte til ny skole.

For å sikre en god overgang for barn som viser tidlige tegn på skolefraværproblematikk, og for elever med alvorlig fravær, kan tiltak som f.eks. besøk på ny skole og møte med ny kontaktlærer før skolestart være til hjelp.

Elever som har stort fravær i grunnskolen er i en risikogruppe for å falle ut av videregående opplæring. Ved overgang til videregående skole må man derfor ta opp med elev og foresatte å gi nødvendig informasjon om eleven til den aktuelle videregående skole som eleven søker til.

Dersom det er etablert ansvarsgruppe for eleven, koordinators ansvar for å avklare om ansvarsgruppa skal videreføres på ny skole, og evt avklare hvem som skal være koordinator videre (se retningslinjer for ansvarsgrupper på kommunens hjemmeside).

2.4. Elevens læringsmiljø

Elever som trives og er motivert for å gå på skolen vil også være mindre utsatt for å utvikle alvorlig skolefravær. Elever med alvorlig skolefravær gir selv uttrykk for at det å *bli sett og anerkjent* av lærere er en viktig motivasjon for å være tilstede på skolen. Den enkelte elev har rett til tilpasset undervisning og et godt psykososialt læringsmiljø.

Elevens psykososiale læringsmiljø

Skolens mandat er lovfestet i Opplæringsloven, og innebærer blant annet at skolen til enhver tid arbeider aktivt for å fremme et godt psykososialt miljø der den enkelte elev kan oppleve trygghet og sosial tilhørighet. *Opplæringsloven § 9a–2 siste ledd pålegger skolen å ta stilling til henstillinger fra elever og foreldre om å rette på forhold ved det fysiske skolemiljøet.* En tilsvarende plikt gir § 9a–3 siste ledd for det psykososiale miljøet. I situasjoner der en elev har utviklet alvorlig skolefravær skal rektor fatte enkeltvedtak jf. Opplæringsloven § 9a-3. Den enkelte skoles handlingsplan mot mobbing og systemarbeid med det psykososiale miljøet er viktige arenaer for forebygging av alvorlig skolefravær.

Opplæringsloven § 9a.

§ 9a–1 Generelle krav

Alle elever i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.

§ 9a–3 første ledd

Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

§ 9a–3 siste ledd:

Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot krenkjande åtferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

Elevens faglige læringsmiljø

God tilpasset undervisning vil virke forebyggende mot alvorlig skolefravær. Enkelte elever som er lite motivert for skolearbeid vil kunne være tilstede på skolen, uten at de engasjerer seg i det faglige arbeidet. I slike tilfeller er det viktig å stille krav til eleven, til tross for at eleven viser tydelig at han/hun ikke vil arbeide. Elevens arbeid må imidlertid tilpasses slik at eleven opplever mestring i det han eller hun gjør. Det er viktig at skolen følger opp med kartlegging og samarbeid med foreldre og elev for å vurdere aktuelle tiltak for at eleven skal engasjere seg og gjøre større faglig innsats i skolen.

“...å bli sett og anerkjent av lærere er en viktig motivasjon for å være tilstede på skolen.”

DEL III. OPPFØLGING VED BEKYMRINGSFULLT FRAVÆR

3. Når eleven har alvorlig skolefravær – hva gjør vi?

De viktigste forebyggende tiltakene mot alvorlig skolefravær er fraværstøring og oppfølging av handlingsplan ved fravær, samarbeid mellom skole og hjem, sikre gode overganger og tiltak for å fremme et godt læringsmiljø på skolen.

Der elever likevel utvikler alvorlig skolefravær vil det være viktig at skolen følger retningslinjer for oppfølging ved alvorlig fravær. Retningslinjene har som mål å ta tak i alvorlig fravær tidlig, slik at det ikke utvikler seg til alvorlig skolefraværspromatikk. Arbeid med alvorlig skolefravær krever et tett samarbeid mellom alle involverte parter. SAMARBEID blir dermed et nøkkelord både ved forebygging og ved oppfølging av alvorlig skolefravær.

RETNINGSLINJER FOR OPPFØLGNING AV ALVORLIG SKOLEFRAVÆR

OMFANG AV FRAVÆR INNSLAG FOR HANDLING	OPPGAVE	ANSVARLIG
FRAVÆR FRA ENKELTTIMER (SKULK)	Kontaktlærer kontakter foresatte og informerer om elevens fravær fra enkelttimer der det ikke er forelagt gyldig grunn.	KONTAKTLÆRER
3 DAGER MED BEKYMRINGSFULLT FRAVÆR I LØPET AV EN MÅNED	Kontaktlærer tar kontakt med foresatte. Årsaken til fraværet undersøkes. Ved bekymring for fraværet informeres ledelsen/sosiallærer. Ved gjentatt fravær avtaler skolen et nytt møte med elev/foresatte. Møtereferat legges i elevmappen/IST. Ved gjentatt fravær brukes også skjemaet <i>Bekymringsfullt fravær (tiltakstrappa)</i>	KONTAKTLÆRER
FRAVÆR MER ENN - 10 TIMER - 10 DAGER - 10 % FRAVÆR (GYLDIG / UGYLDIG - I LØPET AV ET HALVT ÅR	Kontaktlærer tar kontakt med foresatte. Årsaken til fraværet undersøkes. Ved bekymring for fraværet informeres ledelsen/sosiallærer. Ved gjentatt fravær avtaler skolen et møte med elev/foresatte der helsesøster, lege, PPT eller andre aktuelle instanser vurderes å delta. Møtereferat legges i elevmappen/IST. Bruk skjemaet <i>Bekymringsfullt fravær (tiltakstrappa)</i>	KONTAKTLÆRER SKOLENS LEDELSE
ELEVEN MØTER OPP PÅ SKOLEN, MEN FORLATER DEN IGJEN	Kontaktlærer tar kontakt med foresatte. Årsaken til fraværet undersøkes. Ved bekymring for fraværet informeres ledelsen/sosiallærer. Om dette gjentar seg utover 3 ganger avtaler skolen et møte med elev/foresatt. Møtereferat legges i elevmappen/IST. Bruk skjemaet <i>Bekymringsfullt fravær (tiltakstrappa)</i>	KONTAKTLÆRER SKOLENS LEDELSE
HUSK Å FORTLØPENDE VURDERE BEHOV FOR DRØFTING I PEDAGOGISK / UTVIDET PEDAGOGISK TEAM. Skole og foreldre vurderer også behovet for å invitere andre aktuelle instanser i et første drøftingsmøte (miljøterapeut, helsesøster, PPT, fastlege, A-BUP, barnevern, etc). Alle lærere ved skolen må ha kjennskap til veilederen. Skolens ledelse må ha kunnskap om veilederen, slik at lærere får nødvendig hjelp/ veiledning når de har en bekymring for en elev sitt fravær.		

3.1. Kontakt med hjemmet

Ved ugyldig fravær eller stort gyldig skolefravær skal kontaktlærer ta kontakt med foresatte. Hensikten med å ta kontakt med foresatte er å informere om fraværet og å undersøke hvorvidt det foreligger konkrete årsaker til at eleven er/har vært borte fra skolen. Det kan være flere grunner til at fraværet gir grunn til bekymring. Kanskje har eleven skulket noen timer? Kanskje opplever foresatte det som vanskelig å få eleven på skolen om morgenen? Kanskje det er situasjoner på skolen som eleven gruer seg for? Kanskje er det andre måneden eleven har alvorlig fravær? Dersom elevens fravær er bekymringsfullt skal skolen avtale et møte med foresatte og elev for å kartlegge mulige årsaker og tiltak.

Dersom eleven har høyt fravær som i kontakt med foresatte viser seg å skyldes sykdom, kan det være aktuelt å ta opp med foresatte behovet for at eleven blir undersøkt av fastlege. I noen tilfeller kan det være nødvendig å invitere fastlegen på et samarbeidsmøte. Helsesøster på skolen kan fungere som et viktig bindeledd mellom skolen og fastlegen. Dersom foresatte og/eller kontaktlærer vurderer fraværet som bekymringsfullt skal skolens ledelse informeres.

3.2. Kartlegging

Når det er bekymring omkring fraværet må situasjonen kartlegges. Kartlegging av alvorlig skolefravær gjøres i hovedsak ved å innkalle til samtale med elev og foresatte med gjennomgang av Sjekklister for kartlegging – elev og foresatte.

Kontaktlærer inviterer foresatte og elev til en samtale hvor målet er å kartlegge det bekymringsfulle skolefraværet. Det er avgjørende at barnets stemme blir hørt og derfor skal eleven som hovedregel være tilstede ved samtalen. Dersom eleven ikke er tilstede må skolen påse at eleven er hørt på annen måte.

En grundig kartlegging kan gi informasjon om hvilke faktorer som utløste og som etter hvert virker som opprettholdende på skolefraværet. På denne måten vil skolen få viktig informasjon om hvor tiltak bør settes inn og evt. hvilke andre instanser det kan være aktuelt å samarbeide med. Den viktigste kartleggingen i saker med alvorlig skolefravær vil som regel være samtale med elev og foresatte.

3.3. Samarbeid om tiltak

På bakgrunn av kartleggingen vurderes aktuelle tiltak. Den avgjørende faktoren for at tiltak skal lykkes er samarbeid mellom de involverte. Samarbeidet dokumenteres i skjemaet **Bekymringsfullt fravær (Tiltakstrappa)** og gjennom referat fra møtene.

Skjemaet **Bekymringsfullt fravær (Tiltakstrappa)** tar utgangspunkt i et langsiktig mål. Delmål med tilhørende tiltak er avgjørende for å nå det langsiktige målet. Det er viktig at alle involverte parter (også eleven) er enige om det langsiktige målet, så vel som alle delmålene.

Tiltak/arbeidsoppgaver som tydeliggjør *hvem* som skal gjøre *hva* og til hvilken tid, er viktig og nedtegnes i referatet fra møtet.

Forslag til tiltak

Basert på kartleggingen avgjøres relevante tiltak (se Tiltaksbank i vedleggene. Tidlig intervensjon og høy intensitet på tiltakene vil være viktige prinsipper for å redusere fraværet. Dette innebærer at eleven i en periode får individuell tilrettelegging av skoledagen slik at eleven mestrer å møte på skolen. Målsettingen vil som regel være normalisering av hverdagen.

Tiltak som hjemmeundervisning anbefales sjelden, da dette vil kunne være en opprettholdende faktor for elevens skolefraværproblematikk. Hjemmeundervisning bør kun brukes i særlige tilfeller og da i en avgrenset kort periode. Målsetting med hjemmeundervisningen bør i disse

tilfellene være at skolen etablerer en relasjon til eleven som kan styrke en gradvis tilbakeføring til skolen.

3.4. Evaluering og videre henvisning

Skjemaet **Bekymringsfullt fravær (Tiltakstrappa)** består av en tidsplan med ett langsiktig mål samt ett eller flere delmål. I tillegg føres det referat der tiltak og evaluering av gjennom tiltak kommer fram. Evalueringen skal tydeliggjøre hvorvidt delmålene er nådd og samtidig om tiltakene har vært effektive og riktige. Det er viktig at eleven ikke utsettes igjen og igjen for tiltak som ikke virker.

3.5. Veien videre

Der tiltakene for å avhjelpe alvorlig skolefraværspromblematikk ikke oppnår tilfredsstillende resultater ved å følge retningslinjene i veilederen og skjemaet **Bekymringsfullt fravær (Tiltakstrappa)** og der tiltakene *ikke* har ført til de endringene som ble satt som mål i samarbeidsavtalen, skal saken meldes for drøfting med PPT som koordinerende instans i det kommunale støttesystemet. Foresatte skal alltid ha en aktiv medvirkning i slike saker. Behovet for å trekke inn aktuelle instanser som fastlege, helsesøster, familiekontor, ABUP, barnevern, SLT-koordinator eller andre i et samarbeid må da vurderes.

I tillegg viderefører man møteaktivitet med samarbeidsmøter minimum hver 3. uke.

Det er viktig å igangsette tiltak tidlig.....

BEKYMRRINGSFULLT FRAVÆR (TILTAKSTRAPPA) - LEGGES I ELEVEN'S MAPPE

Elevens navn: _____ Klasse: _____ Kontaktlærer: _____		Bekymringsfullt fravær: - 10% fravær (gyldig eller ugyldig) - 10 enkelttimer i en termin - Skulk / Forlater skolen - Forsentkomming - Fravær >3 dager på en måned	
	Hva:	Hvem:	Gjennomført
1	Kontaktlærer snakker med eleven og kontakter foresatte.	Kontaktlærer	
2	Møte med kontaktlærer, elev og foresatte gjennomføres innen en uke. - Kartlegge situasjonen - Planlegge tiltak - Referat skrives og legges på IST	Kontaktlærer Foresatte Eleven	
3	Periode der tiltakene prøves ut. Varighet 3 uker.	Kontaktlærer Foresatte Eleven	Virker tiltakene? JA ☐ NEI ☐
4	Hvis nei. Nytt møte der helsesykepleier/sosiallærer/PPT involveres. - Kartlegge situasjonen sett i sammenheng med tidligere tiltak. - Planlegge nye tiltak eller justere tiltak fra forrige periode. - Referat skrives og legges på IST	Kontaktlærer Helsesykepleier/ Sosiallærer/PPT Foresatte Eleven	
5	Periode der tiltakene prøves ut. Varighet 3 uker.	Kontaktlærer Helsesykepleier/ Sosiallærer/PPT Foresatte Eleven	Virker tiltakene? JA ☐ NEI ☐

6	Hvis nei. Nytt møte der rektor er med. - Kartlegge situasjonen sett i sammenheng med tidligere tiltak. - Planlegge nye tiltak eller justere tiltak fra forrige periode. - Referat skrives og legges på IST	Kontaktlærer Rektor Helseysykepleier/ Sosiallærer/PPT Foresatte Eleven	
7	Periode der tiltakene prøves ut. Varighet 3 uker.	Kontaktlærer Rektor Helseysykepleier/ Sosiallærer/PPT Foresatte Eleven	Virker tiltakene? JA ☐ NEI ☐
8	Hvis nei. - Faste samarbeidsmøter hver 3.uke - Henvisning PPT - Kontakte barnevernet	Kontaktlærer Rektor Helseysykepleier/ Sosiallærer/PPT Foresatte Eleven	
Fremdriftsplan videre (langsiktige og kortsiktige mål):			
Dato:_____			
Underskrift kontaktlærer:_____			
Underskrift foresatte:_____			
Underskrift rektor:_____			

SJEKKLISTE FOR KARTLEGGING – elev

Informasjon fra eleven	Notater
Hvilke fag, situasjoner eller aktiviteter på skolen er det eleven liker?	
Er det aktiviteter, fag eller situasjoner som eleven opplever som vanskelig eller ubehagelig? <i>(lese høyt eller svare på spørsmål foran klassen, ha prøver, ha kroppsøving, fag der eleven må eksponere seg i ei gruppe, snakke med voksne på skolen, be læreren om hjelp, jobbe sammen med eller leike med medelever, bruke skolens toalett, spise i klassen, dra hjemmefra om morgenen, forlate foreldrene, skoleveien?)</i>	
Har eleven vonde følelser knyttet til noen av situasjonene ovenfor eller generelt i forhold til skolesituasjonen? Hva slags følelser dreier det seg om? <i>(trist, redd, flau, nervøs, engstelig, sint)</i>	
Har eleven negative tanker knyttet til noen av situasjonene ovenfor eller mer generelt i forhold til skolesituasjonen? Hva er det eleven tenker? <i>(bekymringer, negative forventninger, tanker om hva som er skummelt eller vanskelig?)</i>	
Har eleven andre bekymringer eller har eleven opplevd noe utenom skolesituasjonen som han/hun er opptatt av?	
Blir eleven plaget eller mobbet på skolen, skoleveien eller i fritiden?	
Er det situasjoner eller aktiviteter utenfor skolen i skoletiden som gjør det fristende for eleven å ikke møte opp? <i>(dataspill, møte venner, shopping, god mat, andre hyggelige ting som skjer hjemme)</i>	
Hvilke lærere eller andre voksne på skolen har eleven et godt forhold til, evt. negativt forhold til?	
Situasjoner der eleven klarer å møte på skolen eller delta i aktiviteter som han/hun vanligvis har vansker med å delta i. Hva var det som gjorde at det gikk bra?	
Er skoledagen oversiktlig og forutsigbar for eleven? <i>(har eleven oversikt over skoledagen og skoleuka, hvilke lærere/assistenter som er inne i de ulike timene, hvem kan eleven gå til dersom det er behov for en samtale etc.?)</i>	
Har eleven gode venner?	
Elevenes ønsker og mål for hvordan skolesituasjonen skal være?	
Forslag til tiltak:	

SJEKKLISTE FOR KARTLEGGING – foresatte

Informasjon fra foresatte	Notater
Foresattes opplevelse av elevens generelle trivsel på skolen og fritida?	
Foresattes beskrivelse og forståelse av elevens vansker. Tenker foresatte det kan dreie seg om skolevegring eller er det andre forklaringer?	
Beskrivelse av eventuell vegringsatferd i hjemmet. <i>(Er det vanskelig å få eleven til å gjøre seg klar til å gå på skolen om morgenen, har eleven fysiske plager i forbindelse med krav om skoleoppmøte, men er ellers frisk?)</i>	
Dersom eleven har fravær, hva skjer i den tiden eleven er borte fra skolen? <i>(dataspill, besøk av familie, ekstra oppmerksomhet fra foresatte, treffer venner utenfor skolen, skolearbeid?)</i>	
Helsemessige forhold av betydning for elevens fungering og fravær <i>(evt. sykdomshistorikk, søvnrytme, matlyst).</i>	
Har det skjedd plutselige endringer eller belastninger i familien som kan settes i forbindelse med elevens vansker? <i>(skilsmisse, flytting, søsken, sykdom etc.)</i>	
Enkeltsituasjoner der eleven klarer å møte på skolen eller delta i aktiviteter som han/hun vanligvis har vansker med å delta i. Hvilke tanker har foresatte om hva det var som gjorde at det gikk bra i situasjonen?	
Foresattes ansvarsfordeling når det gjelder å følge opp skole og skoleoppmøte.	
Eventuelle andre instanser som er involvert i familien.	
Eventuelle andre støttespillere i familiens nettverk.	
Hvilke tiltak er forsøkt hjemme og hvordan har disse fungert? <i>(morgenrutiner, bytte av roller mellom foresatte, samtale med eleven)</i>	
Foresattes ønsker og mål for elevens fremtidige fungering	
Forslag til tiltak:	

SJEKKLISTE FOR KARTLEGGING – skole

Kartlegging av skolesituasjonen	Notater
Fravær og vegringsatferd hos eleven. (Varighet og hyppighet av fravær, fraværsmønster, hele dager eller enkelttimer. Fravær knyttet til fag, situasjoner, personer, aktiviteter. Fravær knyttet til fag, situasjoner, personer, aktiviteter. Mønster av vegringsatferd uten fravær, dvs. at eleven forsøker å unngå enkelte fag, situasjoner, personer, aktiviteter.) Har eleven tidligere i skoleløpet hatt mye fravær eller vist vegringsatferd?	
Blir eleven plaget eller mobbet på skolen, skoleveien eller fritiden?	
Vurdering av skolefaglig og sosial kompetanse. - Fag/områder der eleven viser mestring og trivsel. - Fag/områder der eleven har vansker.	
Enkeltsituasjoner der eleven klarer å møte på skolen eller delta i aktiviteter som han/hun vanligvis har vansker med å delta i. Hvorfor gikk det bra denne gangen?	
Hvilke viktige voksenrelasjoner har eleven på skolen og hvordan fungerer disse?	
Hvilke viktige relasjoner har eleven til jevnaldrende på skolen?	
Er skoledagen organisert, strukturert og forutsigbar for eleven?	
Hvilke tiltak er prøvd ut på skolen og hvordan har dette fungert?	
Hvilke tiltak er igangsatt i skole-hjem samarbeidet og hvordan har disse fungert?	
Forslag til tiltak:	

HJELP TIL KARTLEGGINGSSAMTALE VED BEKYMNING FOR FRAVÆR

Kartleggingssamtale ved bekymring for fravær	
Rammer for en god samtale	- Sørg for gode fysiske rammer for samtalen. Velg et møterom der dere ikke blir forstyrret og avtal på forhånd hvor lang samtalen skal være. - I forkant av samtalen må det avklares hvorvidt eleven skal være med. Hvis eleven ikke deltar er det viktig at eleven opplever å få god informasjon om hva som blir sagt og gjort, og hvorfor. - Forbered deg godt. Forhør deg i forkant av møtet med andre lærere eleven forholder seg til, ansatte på SFO, etc. som kan bidra med viktig informasjon. - Ta høyde for følelsesmessige reaksjoner hos foresatte og elev. Bekreft og anerkjenn følelsene uten å gå i forsvar.
Samtalens start <i>(i samtale med elev og/eller foresatte)</i>	- Start med å informere om at formålet med samtalen er å dele skolens bekymring for elevens skolefravær. - Gi en konkret tilbakemelding på omfanget av fraværet. Informer om at skolen har rutiner for oppfølging av alvorlig skolefravær og at dette innebærer at det gis informasjon til skolens ledelse, samt at det gjennomføres en samtale med målsetting om å komme frem til tiltak som vil redusere elevens skolefravær. - Informere om at skolen har ansvaret for at elever har en god og trygg skolehverdag og at foresatte har ansvar for at eleven kommer til skolen. Elever har opplæringsplikt, og foresatte har ansvar for at skolen får gitt den opplæringen. - Det kan være nyttig å vise foresatte veilederen for alvorlig skolefravær og eventuelt gi dem en kopi.
Kartlegging sammen med eleven	Se - Sjekkliste for kartlegging – elev
Kartlegging sammen med foresatte	Se - Sjekkliste for kartlegging – foresatte.
Kartlegging sammen med ansatte som kjenner eleven	Se - Sjekkliste for kartlegging – ansatte.
Samtalens avslutning	- Gi en kort oppsummering av samtalen. Avtal veien videre. - Avklar tydelige rammer for videre kontakt: avklar hyppighet for kontakt, bli enige om bruk av e-post/sms/telefonid. - Dersom årsakene til fraværet har kommet tydelig frem kan samarbeidsavtalen (Skjema for Bekymringsfullt fravær (tiltakstrappa)) allerede nå brukes til å utarbeide og avtale konkrete tiltak. Dersom samarbeidsavtalen fylles ut og tiltak iverksettes, skal et evalueringsmøte avholdes innen – 3 - uker.

	• Dersom det er behov for ytterligere kartlegging eller det ikke er tydelig hvilke tiltak som bør iverksettes, avtales et nytt møte <i>innen to uker</i>.
<i>Etter samtalen</i>	• Har du som lærer gjort noen tanker om hvilke faktorer som kan være utløsende og opprettholdende for problematikken? • Om det kommer frem opplysninger som gjør at situasjonen er krevende og fastlåst, vurderes det om der er behov for å melde saken til drøfting i skolens øvrige team eks. pedagogisk team / utvidet pedagogisk team / kjernegruppe. Teamet vurderer eventuelt henvisning til andre aktuelle instanser. • Skriv referat og send kopi til foresatte. Referatet arkiveres i elevens mappe.

TILTAKSBANK

<i>Kartlegging</i>	• Kartlegging er viktig for å kunne iverksette gode tiltak, men er også et tiltak i seg selv da dette fungerer relasjonsbyggende mellom eleven og skolen og foresatte.
<i>Tiltak på skolen</i>	• Skoleledelsen setter av tilstrekkelig med tid og skaper gode rammer for relasjonsbygging og støtte fra pedagogisk personell. • Å etablere og videreføre positive relasjoner til voksenpersoner på skolen vil skape trygghet for eleven. • Informer klassen/ trinnet om elevens fravær dersom elev og foresatte samtykker til dette. • Daglige/ jevnlig samtaler med eleven med fokus på mestring og emosjonell støtte.
<i>Tiltak i skole-hjem samarbeid</i>	• Sørg for en åpen dialog med foresatte, så de til enhver tid vet hvem de skal ta kontakt med og når vedkommende er tilgjengelig. • Informer foresatte om hva alvorlig skolefraværspromatikk er, og gi informasjon om skolens rutiner og muligheter for å igangsette tiltak. • Få de foresatte til å føle seg trygge på at skolen gjør sitt beste for at eleven skal trives og gi god informasjon om hvordan eleven fungerer på skolen. • Anerkjenn foresattes utfordringer og gi informasjon om aktuelle hjelpeinstanser. • Der det viser seg å være store utfordringer i forbindelse med å få eleven på skolen om morgenen kan et viktig tiltak være at en fra skolen (kontaktlærer, en fra ledelsen, barnevern, helsesøster, e.l.) oppsøker/henter barnet hjemme.
<i>Faglig tilrettelegging og trygghet i skolehverdagen</i>	• Unngå stigmatiserende tiltak der eleven føler seg særlig utsatt blant medelever -samarbeid med eleven. • Etabler systemer for å ivareta forutsigbarhet og struktur for elevens skoledag, slik at eleven opplever trygghet. • Fokuser på fag som eleven mestrer og sørg for faglig tilpasset opplæring. • Forbered og informer eleven om endringer i dagsrutiner, særlig på de dagene der det er endringer i den vanlige skolerutinen (for eksempel turdager, høytidsmarkeringer, osv.). • Vær bevisst på elevens plassering i klasserommet, dvs. at eleven skal oppleve å bli sett, eleven kan plasseres med venner eller trygge medelever, osv.
<i>Oppmøte og tilstedeværelse på skolen</i>	• Møt eleven i skolegården eller på avtalt sted for å følge han/henne til klasserommet. • Gi eleven alternativer til å reise hjem fra skolen. Gjør avtaler med eleven om hva han/ hun skal gjøre hvis han/ hun ønsker å gå hjem i løpet av skoledagen. • Mor og/eller far følger til skolen en periode
<i>Tiltak for å motvirke sosial isolasjon</i>	• Sørg for at eleven opprettholder positiv kontakt med medelever dersom eleven er sosialt isolert. Dette kan gjøres ved for eksempel: brev fra klassen, besøk fra klassekamerater eller kontaktlærer oppfordrer klassen til å sende hyggelige tekstmeldinger, lærer oppfordrer elever å oppsøke eleven i fritiden. • Gi forutsigbarhet i friminutt ved igangsetting av faste aktiviteter for å skape oversiktlige og trygge sosiale arenaer. • Sørg for at eleven har noen å gå sammen med til skolen.

ANSVARsomRÅDER OG RELEVANTE LOVVERK

Barn og unge har en lovpålagt plikt til skolegang på grunnskolen, det vil si 1. – 10. trinn. Det er flere lovverk som er relevante i forbindelse med å sikre at eleven fullfører grunnskoleopplæringen. Følgende oversikt vil vise ansvarsområder og relevante lovverk som eleven, foresatte og skole må forholde seg til. I tillegg beskrives ansvarsområde, relevante lovverk og henvisningsgrunnlag for de instansene som kan være til hjelp og nytte i forbindelse med alvorlig skolefravær.

Ansvarsområder

De forskjellige instansene skal innhente muntlig og/eller skriftlig samtykke fra foresatte og eventuelt elev for å kunne dele opplysninger vedrørende eleven.

Skole

Barn og unge har rett til offentlig grunnskoleopplæring.
Barn og unge har rett til et godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.
Skolen skal legge til rette for et skolemiljø som fremmer læring og trivsel og som er trygt for elevene.

Den enkelte elev har rett til tilpasset opplæring. Noen elever har rett på spesialundervisning. Skolen skal høre og ta hensyn til barnets stemme. Skolen skal sørge for samarbeid med hjemmet.

Tiltak knyttet til alvorlig skolefravær stiller krav til bl.a. dokumentasjon gjennom skriftlig av utredning, tiltaksbeskrivelse og evaluering. Dette forutsetter medvirkning fra foresatte. Ved alvorlig skolefravær skal rektor fatte enkeltvedtak i henhold til relevante lovverk.

Skolens ansatte plikter å melde fra dersom de er vitne til at elever ikke har det bra på skolen. Ansatte kan straffes med bøter dersom de forsømmer dette ansvaret.

*Opplæringsloven § 2-1, § 5, §9a-1, §9a-3, §9a-4, §9a-7, §1-2, §1-3, §1-1 og § 13-3d
Forvaltningsloven §17, 23, 24 og 27*

Hjem

Barn og unge har rett og plikt til grunnskoleopplæring. Foresatte kan straffes med bøter dersom de forsømmer dette ansvaret. Foresatte har ansvaret for å sørge for at deres barn får utdanning etter deres evner og forutsetninger. Foresatte må levere skriftlig melding til skolen hvis en elev er fraværende, og søke om permisjon ved ønske om at elever skal være fraværende fra skolen utenom angitte ferier.

*Opplæringsloven § 2-1
Lov om barn og foreldre §30
Opplæringsloven §2-11*

Elev

Barn og unge har rett og plikt til grunnskoleopplæring.
Barn skal få uttale seg i saker som angår dem.
Fravær kan få konsekvenser for ordenskarakteren.
Fravær føres på vitnemålet.

*Opplæringsloven § 2-1, § 3-5
Lov om barn og foreldre.
Pasient- og brukerrettighetsloven*

PPT PPT er kommunens rådgivende og sakkyndige instans i forhold til spørsmål som omhandler barn, ungdom og voksne som har en vanskelig opplærings- eller oppvekstssituasjon. PP-tjenesten skal utarbeide sakkyndige vurderinger i forhold til spørsmålet om retten til spesialundervisning basert på hvorvidt den enkelte elev får eller kan få utbytte av den ordinære opplæringen. PPT skal vurdere retten til spesialundervisning, omfang og innhold i spesialundervisningen.

PP-tjenesten jobber på systemnivå med å hjelpe skolen med å legge til rette undervisningen for alle elever, fortrinnsvis gjennom veiledning og rådgivning.

*Opplæringsloven § 5
Stortingsmelding 30*

Barneverntjenesten

Barneverntjenesten skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse eller utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Barneverntjenesten skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår, og det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til det beste for *barnet*.

Barneverntjenestens viktigste arbeidsområde/ansvarsområde er å undersøke hvordan barnets omsorgssituasjon er, og iverksette tiltak som er det beste for barnet og familien. Barneverntjenesten skal også sørge for at barn og familier henvises til andre instanser eller samarbeide med andre instanser dersom det er behov for det.

Barneverntjenestens oppgave er i hovedsak å gi barn og familier hjelp *i hjemmet*. Tiltak som settes inn i familier er frivillige, og foreldre og barn over 15 år må samtykke. Det legges avgjørende vekt på å finne tiltak til barnets beste.

Se også tiltaksoversikt Lister barnevern på nettsiden btillister.no → Farsund

Lov om barneverntjenester kap. 4

ABUP

ABUP – Avdeling for barn og unges psykiske helse er et poliklinisk helsetilbud innenfor psykisk helsevern som retter seg mot barn og ungdom under 18 år og deres familier. ABUP har spesifikk kompetanse innen utredning og behandling av barn og unges psykiske helse, som for eksempel følelsesmessige vansker og konsentrasjons- og atferdsmessige vansker. ABUP jobber både individuelt med eleven og med dens familie. I noen tilfeller kan ABUP henvise videre til mer spesialiserte tjenester innen psykisk helsevern.

*Lov om helsepersonell
Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern
Lov om spesialisthelse-tjenester
Lov om pasientrettigheter
Psykisk helsevern for barn og unge- Prioriterings-veileder*

Fastlege Fastlegen er en viktig støttespiller i å avklare elevens somatiske tilstand. Fastlegen kan videre henvise barn og unge til spesialisthelsetjenesten.

Skolehelsetjenesten

Skolehelsetjenesten og/ eller fastlegen kan gjennomføre en medisinsk undersøkelse dersom en elev med høyt skolefravær har fysiske plager. Helsesøster samarbeider med skolene på ulike måter i oppfølging av elever og i arbeidet med det psykososiale miljøet.

ANDRE HJELPERE

SLT-koordinator

SLT står for Samordning av Lokale kriminalitetsforebyggende Tiltak og er en tverretattlig samarbeidsmodell. Det er ansatt SLT-koordinator i Farsund kommune.

SLT-koordinatoren har barn og ungdom som sin viktigste målgruppe, og har som formål å koordinere, målrette og øke effektiviteten i den forebyggende innsatsen mot kriminalitet i nærmiljøet. SLT skal identifisere problemområder og utfordringer kommunen har i forhold til barn og unge i faresonen og iverksette tiltak overfor dem. Slike tiltak er bla. kjernegrupper, jentegrupper, oppfølging av ungdomsstraff, ungdomskontrakt, ungdomsundersøkelsen, samarbeid med private næringsliv og private organisasjoner, sommerjobb prosjekt m.m.

Familiesenteret

Familiesentrene tilbyr hjelp til familier som har behov for oppfølging gjennom individuelle samtaler, familiesamtaler, bistand ved konflikter mellom foresatte og barn, eller mellom flere generasjoner. Samtaler med familierapeut tilbys for eksempel til foresatte, barn og ungdom som strever med samspillet i familien.

Utgangspunktet er at foresatte er de viktigste personene for barns utvikling.

Skolelos

Målet med tiltaket er å øke skolegjennomføringen, bedre skolesituasjonen og hindre frafall fra videregående opplæring blant ungdom med barnevernstiltak i hjemmet. Skolelos er et prosjekt i regi av Bufdir som innebærer tett en-til-en oppfølging, og tiltaket skal være brukerstyrt og frivillig. Gjennom skolelos får de unge verktøy til selv å være med å bestemme og utvikle sine egne løsninger. Tiltaket er rettet mot barn i alderen 12 – 18 år.

Kjernegruppe Samtalegruppe for elever som er i risiko for å lande i kriminalitet. Består blant annet av skole (ledelse og sosiallærer), helsesykepleier, politi og SLT-koordinator.

BUTT

Barn og unges tverrfaglige team. Tverrfaglig gruppe der blant annet helsestasjon, psykisk helse, familiesenteret, ABUP, barnevern og PPT er representert. Gruppen har månedlige møter der man kan avtale å komme inn for en samtale for hjelp til å løse utfordringen.

RETNINGSLINJER FOR OPPFØLGNING AV ALVORLIG SKOLEFRAVÆR

OMFANG AV FRAVÆR INNSLAG FOR HANDLING	OPPGAVE	ANSVARLIG
FRAVÆR FRA ENKELTTIMER (SKULK)	Kontaktlærer kontakter foresatte og informerer om elevens fravær fra enkelttimer der det ikke er forelagt gyldig grunn.	KONTAKTLÆRER
3 DAGER MED BEKYMRRINGSFULLT FRAVÆR I LØPET AV EN MÅNED	Kontaktlærer tar kontakt med foresatte. Årsaken til fraværet undersøkes. Ved bekymring for fraværet informeres ledelsen/sosiallærer. Ved gjentatt fravær avtaler skolen et nytt møte med elev/foresatte. Møtereferat legges i elevmappen/IST. Ved gjentatt fravær brukes også skjemaet <i>Bekymringsfullt fravær (tiltakstrappa)</i>	KONTAKTLÆRER
FRAVÆR MER ENN - 10 TIMER - 10 DAGER - 10 % FRAVÆR (GYLDIG / UGYLDIG - I LØPET AV ET HALVT ÅR	Kontaktlærer tar kontakt med foresatte. Årsaken til fraværet undersøkes. Ved bekymring for fraværet informeres ledelsen/sosiallærer. Ved gjentatt fravær avtaler skolen et møte med elev/foresatte der helsesøster, lege, PPT eller andre aktuelle instanser vurderes å delta. Møtereferat legges i elevmappen/IST. Bruk skjemaet <i>Bekymringsfullt fravær (tiltakstrappa)</i>	KONTAKTLÆRER SKOLENS LEDELSE
ELEVEN MØTER OPP PÅ SKOLEN, MEN FORLATER DEN IGJEN	Kontaktlærer tar kontakt med foresatte. Årsaken til fraværet undersøkes. Ved bekymring for fraværet informeres ledelsen/sosiallærer. Om dette gjentar seg utover 3 ganger avtaler skolen et møte med elev/foresatt. Møtereferat legges i elevmappen/IST. Bruk skjemaet <i>Bekymringsfullt fravær (tiltakstrappa)</i>	KONTAKTLÆRER SKOLENS LEDELSE
HUSK å fortløpende vurdere behov for drøfting i pedagogisk / utvidet pedagogisk team. Skole og foreldre vurderer også behovet for å invitere andre aktuelle instanser i et første drøftingsmøte (miljøterapeut, helsesøster, PPT, fastlege, A-BUP, barnevern, etc). Alle lærere ved skolen må ha kjennskap til veilederen. Skolens ledelse må ha kunnskap om veilederen, slik at lærere får nødvendig hjelp/veiledning når de har en bekymring for en elevs fravær.		